

به نام یگانه ی دادگستر

عنوان مقاله :

تعاهد طنز و کارتون ونحوه ی تقسیم بندی کارتون در دنیای معاصر
برای آنانی که میخواهند در دنیای کارتون مسیر مشخصی را با آگاهی انتخاب کنند)

آن چیزی که در قالب اندیشه شکل می گیرد حتما" تعریفی دارد ، پس با این نگرش ، مسلم است که کارتون هم دارای تعریف است . از آنجائی که در کارتون دیدگاههای مختلفی چون طنز ، هجو ، هزل ، فکاهی ، مطایبه وجود دارد که درگرایش های مختلفی چون کارتون های بدون شرح نمایشگاهی ، کارتونهای بدون شرح ژورنالیستی (مطبوعاتی) ، کارتون چهره و همچنین استریپ و کمیک استریپ ، کاربرد یافته اند ، نمی توان تعریف جامعی از آن کرد ، چراکه هر کدام دیدگاههای مختلفی دارند . به اعتقاد بنده برای تعریف هر چیزی ، بایستی هدف و و ایده آل آن چیز را معیار قرار دهیم تا ماهیت وجودی آن چیز بدون درگیری با حاشیه ها بیشتر نمود پیدا کند . اگر به دیدگاههای مختلف در کارتون رجوع کنیم در قیاس با دیدگاههای مختلف : طنز ، هجو ، هزل ، فکاهی و مطایبه ، با قطعیت می توانیم ، دیدگاه طنز را دیدگاه ایده آل کارتون قلمداد کنیم ، چرا که هدف و رسالت واقعی طنزبر خلاف دیگر دیدگاههای موجود در کارتون استهزاء ، دشنام ، وسطحی نگری و صرفا" شوخی و مزاح نمی باشد . این طنز است که انسان را در موقعیت های نا عادلانه به حرکت و اعتراض وادار می کند و و این حرکت ناشی از همان آگاهی است که طنز ایجاد می کند ، طنز انتقادی هوشمندانه است جهت اصلاح و کارتون اندیشه ای سازماندهی شده در قالب تصویراست که طنز ریشه ی آن است ، تصویری که می تواند برای ایجاد سوال ، اصلاح ، بهبود ، تذکر ، تاکید ، اعتراض ، انتقاد و تاثیر خلق شود .

طنز دیدگاه عظیم و گسترده ای به داشته ها و نداشته ها و نیازها و نقص های ما دارد ، که تاکید آگاهانه با هدف اصلاح در هر کدام ، دقیقا" به رسالت طنز بر می گردد ، منفی یا مثبت ، سیاهی یا روشنی ، عدالت و بی عدالتی ها و در کل تاکید بر تعاند بین حق و باطل . مسلم است دریچه ی دیدگاه هر چه باشد ، مثبت یا منفی ، بود و نبوده ها را نمایان خواهد کرد ، چرا که تاکید بر تیرگی نشان دهنده ی نبود یا ضعف روشنائی است و یا تاکید بر نداشته ها دلیل کمرنگی داشته هاست . (تاکید بر بی عدالتی ها چطور نمی تواند مخاطب را از تضعیف حق و عدالت متاثر ، شرمگین ویا معترض نکند !!!)

کارتون نیست با بهره مندی از طنز ، در پرده ی اول در چهره ی مخاطب لبخندی حک می کند که در پرده ی دوم در چهره می خشکد و سرنوشت های مختلفی پیدا می کند ، شاید آنقدر شرمگین و متاثر می کند که مخاطب وادار می شود تا سکوت اختیار کند و در ذهن خود به کنکاش موضوع بپردازد و یا از شدت تناقضات اعتراض را برگزیند تا شاید بتواند تغییر و اصلاحی در امور انجام دهد و شاید در شکل سوالی ، برای ابد و یا نهایتا" تا زمان حل شدن و اصلاح ، ذهن مخاطب را در گیر خود کند و یا حتی شاید به خاطر کم توجهی مخاطب از سر ناآگاهی یا عدم تمایل بر تاکید، به باد فراموشی سپرده شود ، هر چند که فراموشی مصلحت جوینه نمی تواند معادلات انسانی را زیر سوال ببرد و وجدان را به خواب بسپارد . مسلما" در درون مخاطب نفوذ خواهد نمود ، مگر این که این بی توجهی واقعا" از سر ناآگاهی باشد .

یک کارتونیست آگاه می داند که ایجاد زمینه ی سکوت و فریاد هر دو لازمه ی اثری می باشد که خلق می کند پس شناخت ایجاد جایگاه سکوت و اعتراض جزوی از اثرش خواهد بود ، هماهنگد موسیقی که نتها کنار سکوتها معنی میگیرند ، شناخت اینکه در زمانها و موقعیتهای مختلف کدام یک بر دیگری برتری دارد و نافذ و تاثیر گذار خواهد بود و در نهایت

شناخت اینکه ایجاد چه سوالی در ذهن مخاطب ارزش تولد یافتن دارد و توجه به اینکه سوال کردن و ایجاد سوال کردن از خود جواب، مهمتر می نماید از ملزومات تاثیر گذاری طنز است

و این در شرایطی است که توجه به ایجاد سوال بایستی در زمان و مکان خود بکار آید، آنهم در زمانی که زمان جزوی از ذات عمل محسوب می شود. (مخصوصاً در قبال چیزی که هم اکنون در دنیا حربه ی دفاع و مبارزه شناخته شده است) یعنی قلم (توجه به زمان در طنز از آنجا اهمیت می یابد که انتقادی که جهت اصلاح انجام می پذیرد بایستی در زمان خود تحقق پذیرد تا اصلاح و تغییر حاصل آید چرا که سرعت و زمان تحقق اعمال، سرنوشت اهداف را تغییر می دهند، با اینکه شاید در تصور برخی از ما در اولویت شکل دهی شکست، محسوب نشوند. مواردی که به آنها اشاره شد از نکات مشترک طنز و کارتون محسوب می شوند که در کل زندگی صادق اند و به کار گرفته می شوند و نبودشان باعث ایجاد مشکل می شود. تعاقب طنز و کارتون زمانی معنای واقعی خود را پیدا می کند که بر ارزشهای ریز و درشت کارساز، پایبند باشند تا بتوانند گره گشا واقع گردند. غیر از شناخت دیدگاههای مختلف در کارتون، بایستی آشنائی کاملی به تقسیم بندی هائی که امروزه در مورد کارتون شکل گرفته است داشت، تا انتظارات ما از پیدایش آنها، بجا و در حیطه ی خود باشد.

همانطور که قبلاً عرض شد کارتون دارای چهار گرایش می باشد که هر کدام برای ارضاء نیازهای متفاوتی به کار گرفته می شوند، که عبارتند از:

۱- کارتون های بدون شرح نمایشگاهی ۲- کارتونهای بدون شرح ژورنالیستی (مطبوعاتی) ، ۳- کارتون چهره و ۴- استریپ و کمیک استریپ

- کارتونهای بدون شرح نمایشگاهی، کارتونهایی هستند که با موضوع های مختلف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و ... با تکنیکهای مختلف و بصورت بدون شرح در نمایشگاهها و گالری های عمومی و خصوصی ارائه می شوند. به لحاظ اینکه کاربرد آنها تنها در روزنامه ها نمی باشد، کارتونیستها آزادی عمل بیشتری برای انتخاب تکنیکهای مختلف دارند، چون محدودیت رنگی و انحصاری روزنامه ها شامل اینگونه کارتون ها نمی باشد. اکثر این کارتونها در جشنواره ها ی بین المللی که در کشورهای مختلف برگزار می شود شرکت داده می شود و یا حتی گاهها "جشنواره ها دلیل به وجود آمدن این کارتون ها شده است، که محصولات این جشنواره ها در طول سال، چاپ آثار برگزیده می باشد که در قالب کاتالوگ های مختلف ارائه می شود. این نوع کارتون ها بیشتر دارای مخاطبین خاص می باشد. این نوع کارتون ها به دلیل داشتن موضوعهای کلی از معضلات جهانی دارای تاریخ مصرف نیستند، همیشه دارای تازگی می باشند و برای موضوع مقطعی و موضوعات سفارش شده ی مطبوعاتی پدید نیامده اند و در واقع گنجینه ی عظیم معانی هستند که همیشه کاربرد دارند

- کارتونهای مطبوعاتی (ژورنالیستی) سیاسی: این نوع کارتون ها دارای مضامین مختلفی هستند که بر طبق خبر کشیده می شوند و پایبند به متن خبر می باشند. در این نوع کارتون ها از نوشته هم برای تکامل کارتون استفاده می شود دیالوگ نقش مهمی دارد و گاهها با ادبیات عامیانه و اشعار و فولکلور در ارتباط است. این کارتون ها محدود به تاریخ می باشند و تاریخ مصرف دارند؟، چرا که به بررسی مشکلات و اتفاقات روز مره می پردازند و بعد از گذر زمان جذابیت خود را از دست می دهند. در اکثر موارد محدود به مکان می باشند چرا که بیشتر به مشکلات یک محدوده ی جغرافیائی می پردازند که در خارج از مرزها شاید دارای ارزش نباشند.

در قطع های کوچکی تهیه می شوند و اکثراً "بخاطر سهولت در چاپ، به صورت سیاه و سفید چاپ می شوند. بدلیل اینکه تاریخ مصرف دارند و فقط یکبار مورد استفاده قرار می

گیرند ، کارتون‌نویسها وقت کمتری برای اینگونه آثار صرف می کنند و همچنین به جهت ارتباط با شخصیت‌های خبیر سازاز کاریکاتور چهره نیز در این نوع کارتون ها استفاده می شود .
- کاریکاتور : در این نوع طراحی و اغراق چهره ، جهت تاکید بر خصوصیات فیزیکی و روانی و اخلاقی و خصوصیات منحصر به فرد ، می پردازد
- کارتون‌های استریپ :

کارتون های استریپ را می توان به دو بخش تقسیم کرد : استریپ‌های کوتاه با مضامین کارتونی در فریم های محدود که متداولترین آنها در چهار فریم میباشد که از ویژگیهای منحصر به فرد این کارتونها ، کاراکتر سازی ، دفورمه های کارتونی و داشتن سوژه های طنز آمیز است . این نوع کارتون های استریپ بیشتر با اهداف اجتماعی – سیاسی خلق می شوند و بصورت کارت پستال مجموعه ای و نمایشگاهی و گاه "دفتر چه های کوچک ، تولید و در اختیار مردم قرار می گیرند وحتما" عمل غافل گیری در فریم آخر این نوع استریپها صورت می پذیرد . بخش دوم مربوط به کارتون‌های استریپ با فریم های طولانی می باشد که بصورت تصویر سازی تهیه می شوند و جلوه های گرافیکی دارند . در این نوع استریپ ، هنر ادبیات و طراحی در اختیار هم قرار می گیرند . موضوع این نوع استریپها از ادبیات داستانی گرفته می شود و به قهرمان سازی و ایجاد هیجانانگیزی می پردازد و بصورت کتابچه و نشریه در اختیار مخاطبین قرار می گیرد ، شایان ذکر است که در اکثر نقاط دنیا کارتون های استریپ طرفداران زیادی دارد و در مکانهای عمومی چون مترو ها مورد استفاده قرار می گیرند .

شاید تولد هر کارتون که از سر اخلاص به وجود آمده باشد ، باعث تولد افکار ، اندیشه و سرانجام آگاهی مخاطبینی گردد که زندگی خود را صرف چراهای تولد یافته ، چرا های تولد نیافته و حتی اهمیت به چرا های بدون پاسخ می کنند شود ، وجود سوال دلیل ادامه ی زندگی می تواند باشد ، چرا که حاکی از این است که امیدی برای اصلاح و تغییر هست ، پس انتظاری هست و انتظار ، همیشه نوید امید و زندگی داده است .

ندا تنهایی مقدم

کارتون‌نویست و مولف کتاب کارتون‌نویسم